

УДК 101.1:130.2

Ольга ГОМІЛКО

ПРО УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДІАЛОГ

(Десятий світовий конгрес ISUD
«Людська істота: її природа та
функції», 4-9 липня 2014 року,
Крайова, Румунія)

Участь у роботі десятого світового конгресу стала цінним досвідом — не лише в плані поглиблення власного розуміння певної філософської проблеми, але й як набуття певних організаційно-інституційних знань та навичок. Успішність роботи конгресу зумовлено насамперед ефективною діяльністю громадської філософської організації ISUD, основною метою якої є дослідження та проголошення фундаментальних засад універсальності. Орієнтація сучасних філософських досліджень на ситуативний контекст, емпірично-аналітичні критерії, ціннісну плюралізацію та радикалізацію постметафізичного мислення з його прагненням до практизації філософських знань актуалізує пошук нових стратегій нормативного обґрунтування знання у вигляді певного типу універсальності. Попри всі намагання сучасної філософії подолати антропоцентризм мислення, антропоморфізм останнього залишається неусувним. Від модерності через постмодерність до космодерності — так пролягає шлях до єдності знань у трансдисциплінарному діалозі. Трансдисциплінарна методологія універсального діалогу полягає у визнанні складності реальності та в подоланні редукціонізму її рівнів.

Ключові слова: *десятий світовий конгрес ISUD, глобальний діалог, космодерність, міждисциплінарність, природа людини, реальність, рівні реальності, трансдисциплінарна методологія діалогу, трансдисциплінарність, складність реальності, універсальність, Anthropocene, ISUD.*

Ідея конгресу. Десятий світовий конгрес Міжнародного товариства універсального діалогу, котрий відбувся в липні 2014 року в Румунії, продемонстрував прагнення представників різних культурних, наукових та філософських традицій знайти спільну парадигму сучасного розуміння природи людини. Така амбітна мета конгресу зумовила необхідність значних організаційних зусиль. Тому говорячи про враження, спробую

зосередитися не лише на питаннях філософського змісту конгресу, цього разу присвяченого проблемі природи та функцій людської істоти, але й на способах його організації — адже це зумовило враження від атмосфери та людей. Зазвичай для мене участь у міжнародних наукових заходах стає цінним досвідом не лише в плані поглиблення власного розуміння певної філософської проблеми, але й як набуття певних організаційно-інституційних знань та навичок. Вважаю, що українським філософам суттєво бракує саме такого досвіду. Тож модель проведення цього конгресу може стати в нагоді й нам — як зразок.

Про ISUD. Почну з організаторів заходу. Це громадська філософська структура ISUD (International Society for Universal Dialogue) — Міжнародне товариство універсального діалогу. Створили цю організацію 1989 року американські філософи, маючи на меті дослідження та проголошення фундаментальних засад універсальності. Варто зазначити, що проголошена мета товариства аж ніяк не повертає його у вчорашній день філософії. Відмова сучасної філософії від монополії на вироблення універсальних знань не суперечить її прагненню до нормативності. Орієнтація сучасних філософських досліджень на ситуативний контекст, емпірично-аналітичні критерії, ціннісну плюралізацію та радикалізацію постметафізичного мислення з його прагненням до практизації філософських знань актуалізує пошук нових стратегій нормативного обґрунтування знання. Філософська розробка нерелятивістського нормативного масштабу стає вкрай необхідною й для критичної діагностики сучасної доби, і як засіб збереження сучасного типу цивілізації — інакше цивілізаційні здобутки може бути втрачено. Наприклад, базовий нормативний принцип модерної культури — принцип суб'єктивної свободи — в умовах відсутності нерелятивістського нормативного масштабу може набутися деструктивних рис свавілля.

ISUD прагне з позицій сучасного філософського тлумачення універсального сприяти світовому порозумінню людей. Залучення до участі в цьому процесі максимальної кількості різних культурних традицій створює можливості для вироблення універсальної світової свідомості. Важлива функція останньої полягає в формуванні належного світового ладу, для котрого засадничою стане актуалізація вищих людських цінностей у науці, політиці, освіті та соціальному житті.

Концепція універсальності, на котру спирається товариство, ґрунтується на ідеї антропологічної єдності людської раси. Вона суголосна з думкою А. Гонета про те, що одним зі способів конструювання сучасних нормативних принципів може стати їх обґрунтування формальними та слабкими версіями антропологічних теорій щодо елементарних та невідчужуваних умов життя й успішної самореалізації індивідуального суб'єкта [Honneth, 2000], а одна зі статей статуту товариства проголошує, що всі люди на світі

належать до одного виду — людського, а відповідно, мають однакові фундаментальні потреби, прагнення та можливості. Втім, за умов егоїстичних змагань, насильства, експлуатації та агресії реалізація цих потреб, прагнень та можливостей стає недосяжною. Тоді як ситуація миру, кооперації та свободи визначає перспективу людських цінностей. Без відповідальності за інші види живих істот та підтримку здоров'я й краси екосистем планети говорити про належний світовий лад марно, заявлено в четвертій статті статуту товариства. Ці міркування навряд чи можна вважати оригінальними. Однак питання про те, як змусити людство подолати власний егоїзм, схильність до насильства та агресії все ще не є вирішеним. Покладання на угоду між людьми не витримує випробовування часом, сучасні події в Україні це підтвердили. Стрімка динаміка перетворення наших співгромадян на ворогів стає можливою не в останню чергу через ефективну актуалізацію того, що позначають поняттям онтологічної негативності природи людини, і що досі залишається джерелом воєн, тероризму,гноблення та несправедливості. Десятий конгрес ISUD — це спроба переосмислити природу та функції людини в сучасних умовах небезпеки та ризиків знищення цивілізації.

Важливо, що попередні конгреси ISUD (їх проводять кожні два роки) зосереджувалися на проблемності людської природи. Скажімо, четвертий конгрес, котрий відбувся в Польщі 2001 року, обговорював перетини міфу та логосу, а наступний конгрес, 2003 року, котрий приймала Греція, було присвячено проблемі страждань у релігії та політиці. Теми наступних конгресів також демонструють інтерес до проблеми природи людини в контексті виявлення шляхів подолання її деструктивного чинника.

Десятий міжнародний філософський конгрес ISUD — це результат якісної та системної роботи наукового товариства протягом тривалого часу. Цікаво, що значну частину цієї роботи в ISUD беруть на себе науковці-пенсіонери. Зазвичай це люди з особливим академічним досвідом, сповнені ентузіазму та бажання працювати на користь філософської спільноти. На жаль, в Україні ця вікова категорія науковців здебільшого опиняється поза активною діяльністю, хоча це той ресурс, що міг би стати вагомим чинником здійснення в Україні необхідних науково-освітніх перетворень. Кожен день проведення конгресу засвідчував, що діяльність науковців старшого віку може бути дуже ефективною: вони були залучені не лише до рутинної роботи конгресу, але й виявляли неабияку креативність у організації культурних заходів та ентузіазм у спілкуванні. Наприклад, презентація філософського діалогу-вистави «Прагнучи демократії», автором якої є Т. Робінсон, відомий професор-емерит з Канади, стала визначною подією конгресу. Тут варто замислитися й про ефективність такої університетської практики як емеритура, через яку досвід науковця тривалий час лишається активним надбанням спільноти.

Завершуючи свої міркування про ISUD, хочу зауважити, що проводити такі заходи цілком під силу й українським філософам. На заваді цьому стоїть не лише недолуге адміністрування чи брак коштів, але й наша власна мотиваційна млявість та організаційна інертність. Мені вдалося символічним, що перший день роботи конгресу завершився переглядом у національному театрі м. Крайова вистави Е. Йонеску «Носороги» в постановці видатного американського театрального режисера Р. Вілсона. Це п'єса про спроможність людини казати «ні» тим обставинам, що загрожують її гідності.

Місце. Не можу оминати увагою й місце проведення конгресу — це університет Крайова, найбільший університет провінції Отенії в Румунії. Засідання відбувалися в приміщенні факультету права та соціальних наук. Якщо потрібні переконливі аргументи на користь європейського вибору української освіти, то варто завітати до нового університетського кампусу. Спорудження корпусу факультету права та соціальних наук — це спільний проект Румунії та ЄС, кожна сторона забезпечувала половину фінансування. Надсучасний дизайн, архітектура та технічне облаштування цієї будівлі витворюють атмосферу творчого натхнення та діловитості, що сприяє не лише комфортному навчанню, але й формує сучасне мислення в його етичних, естетичних та екологічних вимірах. І хоча світові рейтинги цього університету ще не дуже високі, немає жодного сумніву, що студенти, перебуваючи в такому середовищі, будуть прагнути та вимагати вищих стандартів. Спадає на думку міркування Х. Гумбрехта про роль матеріальних факторів комунікації в виробленні сучасної культурної ситуації. Нагадаю, що, на його думку, присутність не є пасивною формою існування людини, а постає як втілення різних її настроїв. Настрої ці як певні онтологічні достовірності особливо важливу роль відіграють у визначенні мотиваційної сфери поведінки людей. Моє спілкування з румунськими студентами виявляло чітко виражену їхню налаштованість на європейські цінності та стандарти. Було б добре, аби українські студенти також входили в європейський освітній простір через світлі, зручні аудиторії з високотехнологічним обладнанням, а не голослівні гасла можновладців...

Природа людини в трансдисциплінарному ракурсі. Протягом шести днів 83 учасники, котрі представляли 19 країн, були захоплені дискусією про природу та функції людської істоти. Переосмислення цієї проблематики в 21-му столітті зумовлено несприйняттям у західній філософії низки класичних визначень людини. Так, сучасне мислення проблематизує традиційне протиставлення природи та культури, відношення людини й інших живих істот, роль релігії та міфу в різних типах світоглядів, вірувань та цінностей, поняття реальності, взаємопов'язаності різних форм життя, екологічну відповідальність людей, моральну природу поведінки

людей, контроверзу чеснот та обов'язків, базові людські інстинкти, як то секс, прагнення влади, споживання їжі, а також урбаністичні ідеї, вплив глобальної економіки на життя людей тощо.

Справді, сучасна філософія кардинально переглядає уявлення про природу людини, але вона неспроможна усунути людину як носія цих уявлень. Попри всі зусилля сучасної філософії подолати антропоцентризм мислення, його антропоморфізм залишається неусувним. Людське мислення завжди є заданим людською перспективою. Люди неспроможні сприймати світ так, як його сприймають кажани, і не можуть мислити інакше ніж як люди. Невипадково найскладнішим для конгресу стало питання про людські знання, розглянуті в людській перспективі. Нині людська перспектива є досить невизначеним філософським концептом. Очевидно, що його гуманістична версія, котра визначає людину як найвищу цінність у світі, не відповідає на виклики сьогодення, а тому потребує принципового переосмислення. Твердження М. Шелера про те, що в нашу епоху «людина вперше стала повністю «проблемною», коли вона вже не знає, що вона таке, але водночас *знає, що вона цього не знає*» [Шелер, 1994], як ніколи на часі.

Виникає питання, наскільки можливим у такій проблемній атмосфері знань про людину є універсальний діалог? Одна з відповідей на це питання прозвучала в доповіді відомого французько-румунського науковця, професора Басараба Ніколеску, основного доповідача пленарного засідання конгресу, на тему «Як ми можемо ввійти у діалог? Трансдисциплінарна методологія діалогу між людьми, культурами та духовностями (Spiritualities)». Без розробки такої методології діалог може перетворитися на монолог, вважає дослідник. Модерна наука схильна до утворення та відокремлення дисциплін. Ніколеску в своєму виступі наводить дані, котрі засвідчують динаміку стрімкого зростання кількості наукових дисциплін. 1300 року існувало лише сім дисциплін, 1950 року їх було 54, 1975 року — 1845, а вже в 2014 році їх нараховують 8000! Тож питання про єдність та взаємодію дисциплін породжено потребою продуктивного використання потенціалу сучасних наукових знань.

Про трансдисциплінарність за межами конгресу. Попри широке використання поняття трансдисциплінарності в сучасному гуманітарному дискурсі, його зміст чітко не визначено. Зазвичай звернення до цього поняття зумовлено обґрунтуванням евристичності виходу за традиційні дисциплінарні межі. В. Вельш, міркуючи про естетику за межами естетики, стверджує, що естетика має бути трансдисциплінарною в самій собі, замість того щоб час від часу виявляти власну міждисциплінарність через взаємодію з іншими дисциплінами. Він стверджує, що така зміна характеру дисциплін потребує достатніх підстав, а тому не трапляється щодня. У майбутньому трансдисциплінарна структура естетики за межами естетики має стати

самоочевидною [Welsch, 1997]. Також у контексті подолання традиційної дисциплінарної таксономії про трансдисциплінарний характер соціальної філософії говорить В. Фурс. Він зазначає, що зсув у визначенні соціальної філософії з питання «що?» на питання «як?» уможливило обґрунтування *трансдисциплінарного* характеру соціальної філософії. Відбувається такий зсув на підставі виявлення тенденції *рефлексивної політизації* в розвитку сучасного соціально-гуманітарного знання. На думку В. Фурса, трансдисциплінарність та рефлексивна політизація визначають дві тенденції розвитку сучасного соціально-гуманітарного знання [Фурс, 2006].

Українські дослідники також звертаються до феномену трансдисциплінарності. В статті О. Гребенщикової та Л. Кіященко «Трансдисциплінарні засади інновацій в освіті» представлено основні підходи до феномену трансдисциплінарності в контексті вирішення складних проблем, що стоять перед сучасною освітою. Особливу увагу приділено стратегіям трансдисциплінарності в становленні нової освітньої парадигми та трансформації етосу науки [Гребенщикова Е., Кіященко Л., 2013]. Про складне мислення, що формується в контексті трансдисциплінарного розвитку науки, пише Л. Горбунова. Експлікуючи найвагоміші принципи складного мислення, що набули вже загальнонаукового й філософського значення, вона робить висновок про творчий, індивідуалізований характер їх добору та застосування в процесі життя: «...Складне мислення — не універсальний набір правил, а індивідуалізоване мистецтво прокладання шляху» [Горбунова, 2007].

Міждисциплінарну рефлексію як метод дослідження застосовує І. Кужелева-Саган у своїй статті, присвяченій семантичному аналізу наукового дискурсу в межах Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Connect-Universum-2012» на тему «Вплив нових медіа на свідомість і поведінку молоді: міждисциплінарний підхід» [І. Кужелева-Саган, 2013]. Втім, акцентуючи увагу на трансдисциплінарності, не варто її урівнювати з міждисциплінарністю. Правильнішим буде ототожнювати трансдисциплінарність із постдисциплінарністю, завдяки котрій стає можливим скасування «кріпосного права» дисциплін над дослідником [Фурс, 2006], тоді як міждисциплінарність це «кріпосне право» пильно оберігає. Популярним є порівняння міждисциплінарності та трансдисциплінарності з біблійними образами — відповідно Вавилонською вежею та Драбиною Якова. Очевидно, що ці біблійні конотації мають протилежні значення. Якщо перший символізує сум'яття та безлад, то друга виражає людське прагнення до єдності й гармонії землі та неба.

Трансдисциплінарна методологія діалогу (Ніколеску). Ніколеску в своєму виступі також вдавався до образних порівнянь. Він бачить трансдисциплінарність як політ у небі випущених із кліток пташок, котрі, будучи вільними, разом утворюють єдину зграю. Цей образ символізує, з одного

боку, трансдисциплінарну системну цілісність знань, а з другого — свободу від дисциплінарної тиранії. Натомість міждисциплінарність передбачає дисциплінарне «ув'язнення» різних галузей знань, котре Ніколеску порівнює з утриманням пташок у окремих клітках. Саме у вільному пташиному польоті він вбачає символізацію найвищих людських чеснот, ключовою з яких є гідність. Ніколеску вважає, що критерієм єдності знань має стати гідність людини. Отже, не абстрактна людина, а її гідність узаasadничує зміст та перспективу людських знань. Це уточнення є суттєвим з огляду на деантропоцентричну налаштованість трансдисциплінарного мислення. Адже тим принциповим, що визначає гідність людини, є самоповага, котра презентує, за словами інавгураційної промови А. Лінкольна, «найкращих ангелів» людської природи.

Ніколеску обґрунтовує трансдисциплінарність трьома аксіомами: онтологічною, логічною та епістемологічною. Згідно з першою аксіомою, існують різні рівні реальності об'єкта та, відповідно, різні рівні реальності суб'єкта. У цьому твердженні французько-румунський вчений визнає вплив критичної онтології Н. Гартмана та філософських ідей В. Гейзенберга. Згідно з другою аксіомою, перехід від одного рівня реальності до іншого забезпечує логіка виключеного (прихованого) третього рівня. А згідно з третьою аксіомою, структури тотальності рівнів реальності знаходять своє втілення в складних структурах наших знань про довкілля, суспільство та власну природу.

Таким чином, рівні реальності набувають значення ключового концепту в дискурсі трансдисциплінарності. Ніколеску стверджує, що кожен рівень реальності визначено одночасним існуванням усіх інших рівнів. А тому припускаємо, що всі рівні реальності є неповними та взаємопов'язаними через складність структури самої реальності. Неповність рівнів реальності зумовлює також відкритість знань про них. Із точки зору трансдисциплінарності, концепт складності реальності являє собою модерну форму античного принципу універсальної взаємозалежності та поняття космосу. Ніколеску пропонує сучасну епоху, знання котрої орієнтовані на трансдисциплінарну парадигму, назвати космодерністю (*Cosmodernity*). Отже, від модерності через постмодерність до космодерності — так пролягає шлях до єдності знань у трансдисциплінарному діалозі.

Реальність, на відміну від реального, Ніколеску визначає як релевантне людському досвіду існування. Концепт реальності в трансдисциплінарному дискурсі охоплює єдність онтологічного та прагматичного, що для сучасного філософського мислення є особливо актуальним. Втім, Ніколеску уникає тлумачень цього зв'язку як дихотомії культури та природи. Звертаючись до популярного в сучасній філософії концепту *Anthropocene*, котрий означає нову геологічну еру, в якій людина змінює природу, Ні-

колеску говорить про зв'язок складності рівнів реальності та філософсько-антропологічної версії людини. Він згадує думку П. Слотердайка про епоху *Anthropocene* як умову переходу від Гоббсового *Homo sapiens pauper* до *Homo sapiens luxus*.

Поворот у осмисленні природи людини, який запропонував П. Слотердайк, спирається на критику компенсаторської традиції філософської антропології, висхідним моментом якої є положення про людину як недостатню, неповноцінну та недосконалу істоту. Витоки такого уявлення про людину знаходять у філософії Ф. Ніцше, для якого людська істота є «продуктом випадку» і являє собою не що інше як місце розташування окремих імпульсів, котрі, стикаючись один із одним, творять людське життя [Klossowski, 1997]. Вважають, що наслідком такого тлумачення людини стає екологічна криза та есхатологічна перспектива світу. Адже егоїзм та агресивність «недостатньої людини» виникають унаслідок неповноти її природи. Підкорення та редукація визначають її ставлення до світу, тоді як визнання різнорівневої складності світу відкриває людині її власну складність. Здатність до саморефлексії дає змогу людині прагнути досконалості та повноти, тобто перетворення на *Homo sapiens luxus*. Втім, такі зміни у власній перцепції та самоідентичності мають супроводжуватися кардинальними змінами в царині моралі та споживання. Досконалість та винятковість людини в парадигмі *Homo sapiens luxus* означає її спроможність задовольняти свої потреби не за рахунок інших (зокрема довіклля), а завдяки радикальному їх обмеженню, завдяки перетворенню на скромну істоту, котра усвідомлює небезпечність власної природи. Таким чином, відновлення зв'язку *Homo sapiens* із природою та його збереження стає можливим через визнання складності буття. Своєю чергою, визнання як оволодіння складністю буття вимагатиме від людини й відповідальності за нього.

Ніколеску стверджує, що трансдисциплінарна теорія рівнів реальності дає змогу виробити не лише новий погляд на природу людини, але й таку концепцію реальності, котру він пропонує називати транс-редукціонізмом. Адже, на його думку, трансдисциплінарне поняття рівнів реальності є несумісним із редукацією духовного рівня до психічного, психічного рівня до біологічного, а біологічного рівня до фізичного. Відповідно, ці чотири рівні (які він запозичив у Н. Гартмана) об'єднує прихований (виключений) третій рівень. Відтак, відмова від редукації як транс-редукція уможливорює, з одного боку, подолання модерної антропоцентричної моделі знання, а з другого — дозволяє утримувати людську перспективу знань.

Висновок. Ніколеску визначає, що єдність рівнів реальності неможливо описати через сучасну наукову теорію як таку, що обмежена власною методологією. Трансдисциплінарний підхід пропонує вийти за межі цієї

методології та випустити пташок на волю. Розправляючи крила, вони стають істотами, котрі можуть значно більше, але й вижити їм значно складніше. Це стосується не лише майбутнього людських знань, але й долі самої людини в добу космодерності.

Підсумовуючи свої враження про конгрес, зазначу, що обмеження щодо обсягу статті не дають змоги написати про інші доповіді. Зосереджуючись на двох питаннях — організації та ідеї основної доповіді конгресу, — мала на меті спонукати до подальшої дискусії щодо: 1) можливості проведення таких заходів в Україні; 2) діяльності громадських філософських організацій в Україні; 3) перспектив трансдисциплінарності як методології діалогу й у перспективі розвитку науки, і в контексті подальшої долі освіти.

Література:

1. Горбунова Л. Складне мислення як відповідь на виклик епохи // *Філософія освіти: науковий часопис*. — 2007. — № 1 (6). — С. 40–55.
2. Гребенщикова Е., Киященко Л. Трансдисциплінарные основания инноваций в образовании // *Філософія освіти. Philosophy of Education: науковий журнал*. — 2013. — № 1 (12). — С. 210–223.
3. Кужелева-Саган И. «Реперные точки» междисциплинарной рефлексии по проблематике влияния новых медиа на сознание и поведение молодежи // *Філософія освіти. Philosophy of Education: науковий журнал*. — 2013. — № 1 (12). — С. 224–277.
4. Фурс В. Социальная философия в непопулярном изложении. — Вильнюс: ЕГУ, 2006. — 184 с.
5. Шелер М. Человек и история // *Избранные произведения*. — М.: Гносис, 1994. — С. 70–97.
6. Honneth, A. Pathologien des Sozialen. Tradition und Aktualität der Sozialphilosophie. In: Honneth, F. *Das Andere der Gerechtigkeit*. Frankfurt/M.: Shurkamp, 2000.
7. Klossowski, P. *Nietzsche and the Vicious Circle*, trans. by Daniel W. Smith. Chicago: The University of Chicago Press, 1997.
8. Welsch W. *Aesthetics Beyond Aesthetics / Proceedings of the XIIIth International Congress of Aesthetics*, Lahti, 1995. — Vol. III: Practical Aesthetics in Practice and Theory, ed. Martti Horkaren, Helsinki, 1997. — P. 18–37.

Гомилко Ольга. Об универсальном диалоге (Десятый мировой конгресс «Человеческое существо: его природа и функции», 4–9 июля 2014, Крайова, Румыния)

Участие в работе десятого Всемирного конгресса стала ценным опытом — не только в плане углубления собственного понимания определенной философской проблемы, но и как приобретение определенных организационно-институциональных знаний и навыков. Успешность работы конгресса обусловлена эффективной деятельностью общественной философской организации — ISUD, основной целью которой является исследование и провозглашение фундаментальных основ универсальности. Ориентация современных философских исследований на ситуативный контекст, эмпирически-аналитические критерии, ценностную плюрализацию и радикализацию постметафизического мышления с его стремлением к практизации философских знаний актуализирует поиск новых стратегий

нормативного обосновання знання в виде определенного типа универсальности. Несмотря на все попытки современной философии преодолеть антропоцентризм мышления, антропоморфизм последнего остается неустранимым. От модерности через постмодерность к космодерности — так проходит путь к единству знаний в трансдисциплинарном диалоге. Трансдисциплинарная методология универсального диалога заключается в признании сложности реальности и в преодолении редукционизма ее уровней.

Ключевые слова: *десятый мировой конгресс ISUD, глобальный диалог, космодерность, междисциплинарность, природа человека, реальность, уровни реальности, трансдисциплинарная методология диалога, трансдисциплинарность, сложность реальности, универсальность, Anthropocene, ISUD.*

Gomilko Olga. About a universal dialogue (Tenth World Congress ISUD *The Human Being: its Nature and Functions*, 4th — 9th July 2014, Craiova, Romania)

The Tenth World Congress is a valuable experience not only in deepening a philosophical knowledge of the human nature, but the acquisition of certain organizational and institutional skills. The success of the Congress has been determined by the effective activities of the International Society for Universal Dialogue, the main purpose of which consist in researching and articulating the basic principles of universality. Orientation of the contemporary philosophical research on situational context, empirical and analytical criteria, pluralization of values and radicalization of post-metaphysical thinking in its inclination to pragmatization of a philosophical knowledge actualizes the search for new strategies of normative justification of knowledge as a certain type of universality. Despite all the efforts of the contemporary philosophy to overcome anthropocentrism in thinking, anthropomorphism is still persisting. From modernity to cosmodernity through post-modernity is the trajectory to the unity of the human knowledge in a transdisciplinary dialogue with a human perspective. Transdisciplinary methodology universal dialogue is to recognize the complexity of reality and overcoming reductionism of its levels.

Keywords: *Anthropocene, complexity of reality, cosmodernity, interdisciplinarity, ISUD, human nature, levels of reality, reality, Tenth World Congress ISUD, transdisciplinary methodology of dialogue, universality, universal dialogue.*